

Jaarverslag Werkgroep Bijeneters 2023

Colofon

© Werkgroep Bijeneters Nederland, januari 2024

Tekst en samenstelling:

Hilbert Folkerts

Website: www.bijeneters.nl Mail: info@bijenters.nl

Fotografie

Foto voorblad: Marcel Klootwijk

Fotografen worden genoemd bij de foto's

Wijze van citeren: Werkgroep Bijeneters Nederland.

De Bijeneter *Merops apiaster* in Nederland en het Duitse grensgebied, Jaarverslag 2023.

The European Bee eater (*Merops apiaster*) in The Netherlands and the German border in 2023

Samenvatting/Summary

Klimaatverandering is er (mede) de oorzaak van dat de Bijeneter zijn broedgebied steeds meer naar het noorden verlegt. Sinds 2023 is de Bijeneter een in Nederland gevestigde broedvogel. Gezien de tendens is de verwachting dan ook gerechtvaardigd dat de Bijeneter zich nog verder naar het noorden zal verspreiden en binnenkort ook de Scandinavische landen aan zal doen.

Dat vermoeden wordt gesterkt door de waarneming dat voor het eerst sinds 2018 er weer broedparen zijn waargenomen in Zeeland en voor het eerst sinds 2014 ook weer in Noord-Holland. In het zuiden van Nederland zien we echter het aantal broedgevallen teruglopen, maar net over de grens met Duitsland is van enige terugval (nog) geen sprake. De verwachting is dan ook dat dit van tijdelijke aard is.

Daarnaast is er een theorie die zegt dat de trekroute van de Bijeneter in de loop van de tijd is verlegd. Het onderzoek dat wordt uitgevoerd met geolocatoren moet hier mogelijk antwoord op kunnen gaan geven.

In heel Nederland bleef de teller steken op zeven bekende broedgevallen. Daarbij moet worden gezegd dat gezien het aantal rondvliegende groepen Bijeneters het aantal broedgevallen groter moet zijn. Maar terreinbeheerders zijn beducht op *vogelaartoerisme* en melden – ook aan ons – niet graag hun waarnemingen.

Opvallend dit jaar was de waarneming van een groene Bijeneter in het natuurgebied Fochteloërveen in Drenthe en op Schiermonnikoog. Deze dwaalgast is sinds 2011 niet meer in Nederland gezien.

Climate change is (partly) the reason for the Bee eater to extend his breeding territory further north. As a result, we can consider 2023 to mark the era where the Bee eater is an established breeding bird in the Netherlands. Considering the trend, it is expected that the Bee eater will spread its territory even further north and will soon also be found in the Scandinavian countries.

This assumption is solidified by the observation that since 2018 we see breeding pairs again in Zeeland, a south-western province of the Netherlands. And also for the first time since 2011 in the province Noord-Holland. In the south of the country we see a decline in breeding pairs, but just over the border with Germany, there seems to be no reduction in breeding pair numbers. The expectation is that the decline is only temporary.

Next to that there is a theory that states that the migration route of the Bee eater changed over the course of time. The investigation that is being carried out with geolocators may confirm this theory.

In the whole of the Netherlands, the number of known breeding pairs was seven. It should be noted that considering the number of flocks of Bee eaters seen, this number should be larger. But territory owners are careful with disclosing potential breeding areas – even to us – to avoid bird watching tourism.

Extraordinary this year was the observation of a green Bee eater in nature reserve Fochteloërveen in the province of Drenthe and on Schiermonnikoog. This rare species is a wanderer and has not been seen in the Netherlands since 2011.

Inhoud

1	Inleiding.....	5
2	Methode.....	5
3	Waarnemingen.....	6
4	Leefwijze van de Bijeneter in Nederland	7
5	Resultaten Nederland.....	9
5.1	Broedgevallen Zeeland	10
5.2	Broedgeval Noord-Holland.....	11
5.3	Broedgevallen Groningen	11
5.4	Broedlocatie Limburg	13
6	Resultaten Duits grensgebied	14
7	Resultaten België.....	14
8	Waarom broeden al jaren Bijeneters in Limburg?.....	15
9	De jongenfase	16
10	Aantal uitgevlogen jongen in Nederland.....	16
11	Bijzondere waarneming.....	17
12	Terugblik en vooruitzicht	18
13	Dankwoord.....	18

1 Inleiding

De Bijeneter is in Nederland een zeldzame broedvogel. Het aantal broedparen verschilt de laatste jaren van één broedpaar tot enkele broedparen. De afgelopen jaren werd er hoofdzakelijk in Limburg gebroed. In 2011 werd de werkgroep Bijeneters Nederland opgericht. In vooral Oost-Duitsland werd er voor die tijd al een aantal jaren onderzoek naar de Bijeneters gedaan. De toename van het aantal broedparen in o.a. Oost-Duitsland was een reden om ook in Nederland onderzoek te doen naar deze vogels. De opwarming van het klimaat is de oorzaak dat de Bijeneters hun broedgebied steeds verder naar het noorden verleggen. In Europa werden de kustgebieden van Spanje tot en met Frankrijk in de vorige eeuw maar weinig gebruikt als broedgebied. De invloed van het zeeklimaat was hiervoor de reden. Anno 2023 is er veel veranderd. Ook in Nederland is de Bijeneter nu een vaste broedvogel. Om meer inzicht te krijgen in het gedrag van de Bijeneters zal ook in Nederland de verspreiding nauwlettend in de gaten gehouden moeten worden. Nederland zit op de grens van hun broedgebied. De opwarming in vooral Zuid-Europa zal van invloed zijn op de verspreiding van de Bijeneters. Nederland en landen zoals Denemarken, Zweden en Noorwegen, zullen in de toekomst meer te maken krijgen met broedgevallen van de Bijeneters. Het is aannemelijk dat de verschuiving van hun broedgebied naar het noorden toe in de toekomst ook in Nederland merkbaar zal zijn. Dit zal zich waarschijnlijk vertalen in een toename van het aantal broedgevallen.

Evenals voorgaande jaren zijn de gegevens van de broedlocaties in Nederland en het Duitse grensgebied verzameld. In dit jaarverslag vindt u de broedaantallen, lokale weersomstandigheden tijdens de broed- en jongenfase en (indien mogelijk) het aantal uitgevlogen jongen.

2 Methode

Jaarlijks worden, indien mogelijk, de gebieden bezocht waarvan meldingen zijn binnengekomen van de aanwezigheid (waarnemingen) van Bijeneters. De gebieden waar de voorgaande jaren broedgevallen zijn geweest hebben onze speciale aandacht. Door een landelijk netwerk van contactpersonen proberen wij zicht te krijgen in het aantal broedparen in Nederland. Om een nauwkeurig beeld te krijgen is het melden van broedgevallen een vereiste. Echter zijn er broedgevallen die niet aangemeld worden. Angst voor verstoring door fotografen en vogelaars ligt hieraan ten grondslag. Op zich is dit vanzelfsprekend en wij ondersteunen deze vorm van geheimhouding dan ook. Echter is het melden van broedgevallen een basis voor een nauwkeurige aantalsontwikkeling in ons land. Dit jaar hebben wij tijdens de jongenfase op verschillende datums twee veldbezoeken uitgevoerd. Op 14 juli is er hoofdzakelijk gekeken naar aanwezigheid van bijeneters in Limburg en het Duitse grensgebied en op 20, 21 en 22 juli zijn deze gebieden nogmaals bezocht en is het aantal broedparen vastgesteld. Doordat de jonge vogels op het punt van uitvliegen stonden, konden wij het aantal geslaagde broedgevallen vaststellen. Ook zijn andere veelbelovende locaties afgezocht naar de aanwezigheid van Bijeneters.

De bekende broedlocatie in Limburg is twee keer bezocht. Dit afgesloten gebied is in particuliere handen en betreden van dit gebied is verboden. De Werkgroep Bijeneters Nederland heeft, mits inachtneming van voorzorgsmaatregelen en veiligheidseisen, toegang tot dit gebied om het aantal Bijeneters te monitoren en onderzoek te doen. Door o.a. berichtgeving in voorgaande jaarverslagen zijn er, voor zover bekend, geen ongewenste bezoeken door bijv. fotografen en vogelaars vastgesteld. Doordat er dit jaar slechts 1 broedpaar aanwezig was, is er verder geen onderzoek (ringen en aanbrengen van een geolocator) verricht. Doordat wij, los van vage informatie uit andere delen van Nederland, er op dat moment van uitgingen dat het weleens het enige broedgeval in Nederland zou kunnen zijn, hebben wij de populatie in Limburg als te fragiel beoordeeld om verder onderzoek te doen.

Waarnemingen van Bijeneters uit geheel Nederland worden nauwlettend in de gaten gehouden. Ook het Duitse grensgebied en het grensgebied van België heeft onze aandacht. De locaties, waar Bijeneters voorkomen, maken wij vanwege verstoring gevoeligheid en kwetsbaarheid niet bekend.

De vermelde gegevens van de weersomstandigheden hebben betrekking op lokale stations of stations die in buurt aanwezig zijn. De vermelde gegevens hebben betrekking op de weersomstandigheden van 's

morgens 8 uur tot 's avonds 8 uur. Reden hiervoor is dat neerslag, die in de nacht valt, weinig invloed heeft op het voedselaanbod overdag.

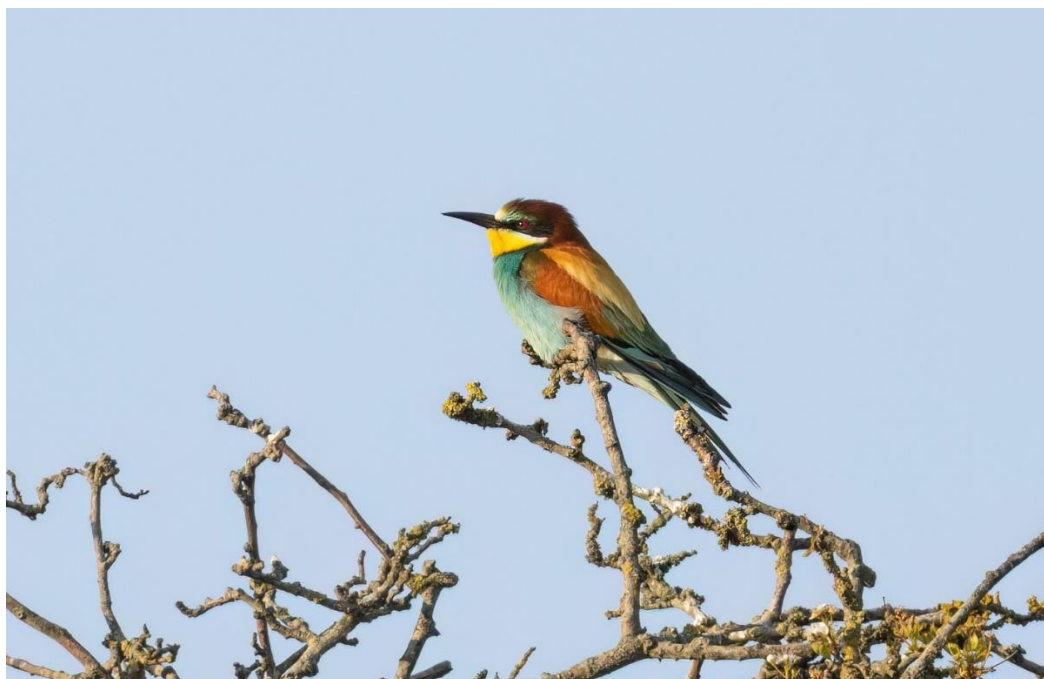

Foto 1 Foto Marcel Klootwijk

3 Waarnemingen

Begin maart werd in 2023 de eerste Bijeneter in Spanje waargenomen. Vanaf ongeveer 20 maart kwam in dit land de instroom op gang en werden er regelmatig grotere groepen waargenomen. In Frankrijk werden de eerste groepen Bijeneters waargenomen in de eerste week van april. Eind april werden de eerste waarnemingen van kleine groepjes Bijeneters gedaan in België.

Vanaf mei komen de Bijeneters Nederland binnen. Sporadisch wordt er wel een waarneming gedaan in april maar de instroom vindt plaats in mei. Het vermoeden bestaat dat het merendeel van deze vogels doortrekt via de kust naar de van Nederland oostelijk gelegen landen. Grofweg kunnen wij stellen dat de instroom plaatsvindt in mei, dat juni de maand is waarin de eieren gelegd en uitgebroed worden, juli de maand is om de jongen groot te brengen en augustus de maand is dat ze weer vertrekken richting Afrika. Waarnemingen in mei worden veelvuldig gedaan. Tijdens het broeden in juni vertonen de Bijeneters een teruggetrokken gedrag tot de maand juli, wanneer voedselvluchten naar de nesten hun aanwezigheid verraad. Gelukkig worden deze waarnemingen niet bekend gemaakt. Na het broedseizoen blijven de Bijeneters met hun jongen nog enkele dagen in de omgeving van hun nestlocatie rondzwerven of ze houden zich op in een gebied waar veel grote insecten aanwezig zijn. Op 4 mei werd de eerste bijeneter waargenomen in Zeeland. Op 5 mei werd de eerste groep van 8 Bijeneters waargenomen. De daaropvolgende dagen werden er geen grote groepen Bijeneters ontdekt. Tot op 18 mei er 14 werden gezien in Drenthe en op 25 mei werden er 18 stuks gezien in Groningen. Waarnemingen van groepen rondzwervende Bijeneters na het broedseizoen werden veelvuldig gemeld. Dit betrof groepen volwassen Bijeneters met jongen. Zo was er een melding uit Limburg van maximaal 28 exemplaren, uit Groningen van 12 exemplaren en uit Zeeland een groep van 30 exemplaren. De laatste waarneming werd op 30 september gedaan in Drenthe en betrof een groep van 7 exemplaren. Dit is bijzonder laat in het seizoen omdat de meeste Bijeneters in augustus al vertrekken.

4 Leefwijze van de Bijeneter in Nederland

Zoals hierboven beschreven komen de Bijeneters voor het merendeel in mei in Nederland aan. Hun voorkeur voor een nestplaats is algemeen te noemen. Meestal is het een steilwandje waarvan de hoogte een halve meter kan zijn maar ook wanden van 10 meter worden gebruikt. De meeste door ons aangetroffen nesten zijn gemaakt in wandjes van 1 meter tot 1½ meter hoog. Echter zijn er broedgevallen bekend die in een berg zand (o.a. Reestdal) zijn gemaakt. Als biotoop stellen de Bijeneters geen grote eisen. Het is aannemelijk dat in gebieden met veel grote insecten meerdere Bijeneters hun nesten dicht bij elkaar kunnen maken (kolonievorming). In gebieden met weinig grote insecten broeden de Bijeneters verder uit elkaar zodat je over een meer verspreide kolonie kunt spreken. Een voorbeeld is het Reestdal waar 4 broedparen hun nest gemaakt hadden. De verst uit elkaar liggende nesten waren 1,9 kilometer van elkaar verwijderd. Na het arriveren is het verbazingwekkend hoe snel ze overgaan tot het graven van een nestgang. Meestal is er binnen een paar dagen al een aanvang gemaakt. Tijdens de baltsperiode zijn de Bijeneters goed waar te nemen. Eenmaal overgegaan tot de eileg en de daarop volgende broedperiode gedragen ze zich onopvallend.

Foto 2 Legsel van de Bijeneter (foto Lou Megens)

Soms zijn er tijdens enkele uren geen Bijeneters waar te nemen, zodat het lijkt of ze er niet meer zijn. Wanneer de jongen uit het ei gekropen zijn wordt het makkelijker om de vogels waar te nemen. Voedselvluchten verraden de nestlocatie. Bij het aanvliegen van het nest wordt er luidruchtig geroepen. Communicatie met een volwassen vogel, die misschien in het nest aanwezig is, zal hiervoor de reden zijn.

Prooiaanvoer vindt niet aaneengesloten plaats. Perioden van voedselvluchten naar het nest worden afgewisseld met perioden waarin niets gebeurt. Hier is door de werkgroep Bijeneters onderzoek naar gedaan in 2011 en 2018. Tijdens een rustperiode, die soms wel een uur in beslag kan nemen, wordt de indruk gewekt dat de vogels verdwenen zijn.

Foto 3 1. Jongen 4 dagen oud (foto Lou Megens)

Wanneer deze periode afgewisseld wordt met een periode van voedselvluchten, zijn de vogels luidruchtig en makkelijk op te sporen. Tijdens de jongenfase kan het zijn dat er weinig voedsel aangebracht wordt. De jongen laten zich dan duidelijk horen in het nest. Helaas lokt dit wel predatoren aan. Na de broedperiode verblijven de vogels met hun jongen nog een paar dagen in hun broedgebied. Samenscholing na het broedseizoen met andere Bijeneters is een algemeen verschijnsel. Zo wordt er jaarlijks bij het Roerdal na

het broedseizoen een grote groep Bijeneters waargenomen. Wij gingen ervan uit dat in eerste instantie de Bijeneters in deze regio moesten broeden maar het hele gebied wordt jaarlijks afgezocht en de laatste jaren zijn er geen broedende Bijeneters aangetroffen. Ook werd dit verschijnsel in Zeeland en Groningen waargenomen. In Zeeland hield een groep van maximaal 30 exemplaren zich enkele dagen op in een bepaald gebied en in Groningen betrof het een groep van in eerste instantie 12 exemplaren. Een dag later werd er iets zuidelijker een groep van 20 exemplaren waargenomen. Vermoedelijk zijn er Bijeneters van elders aangesloten bij de groep van 12 stuks. Ook kan een grote groep zich na het broedseizoen een paar dagen ophouden op een bepaalde plaats. De trek in Nederland naar het zuiden gaat in grotere groepen dan de trek naar het noorden. Dit is natuurlijk vanzelfsprekend omdat de volwassen vogels nu vergezeld worden door hun jongen.

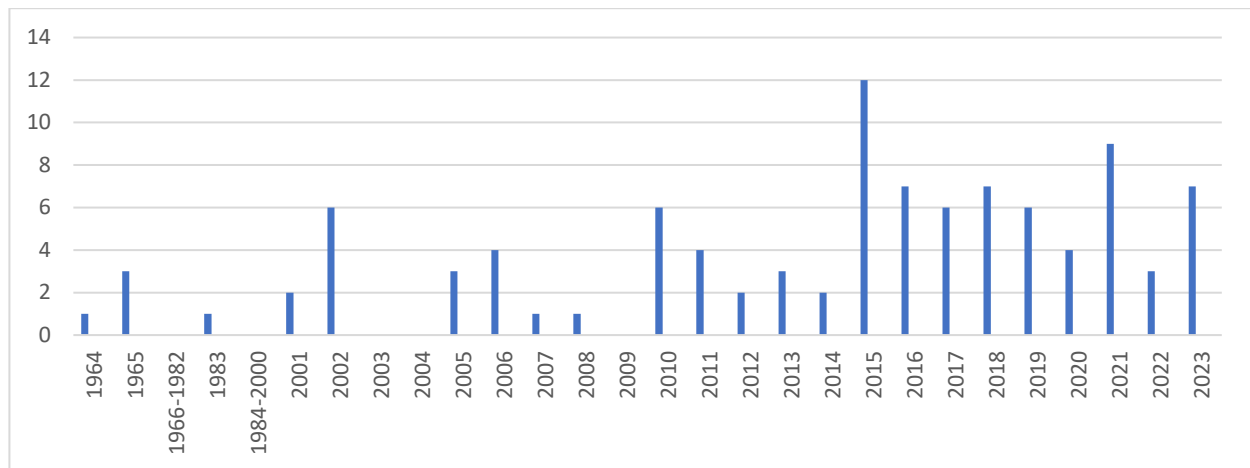

Foto 4 Jonge Bijeneters 13 dagen oud (foto Lou Megens)

5 Resultaten Nederland

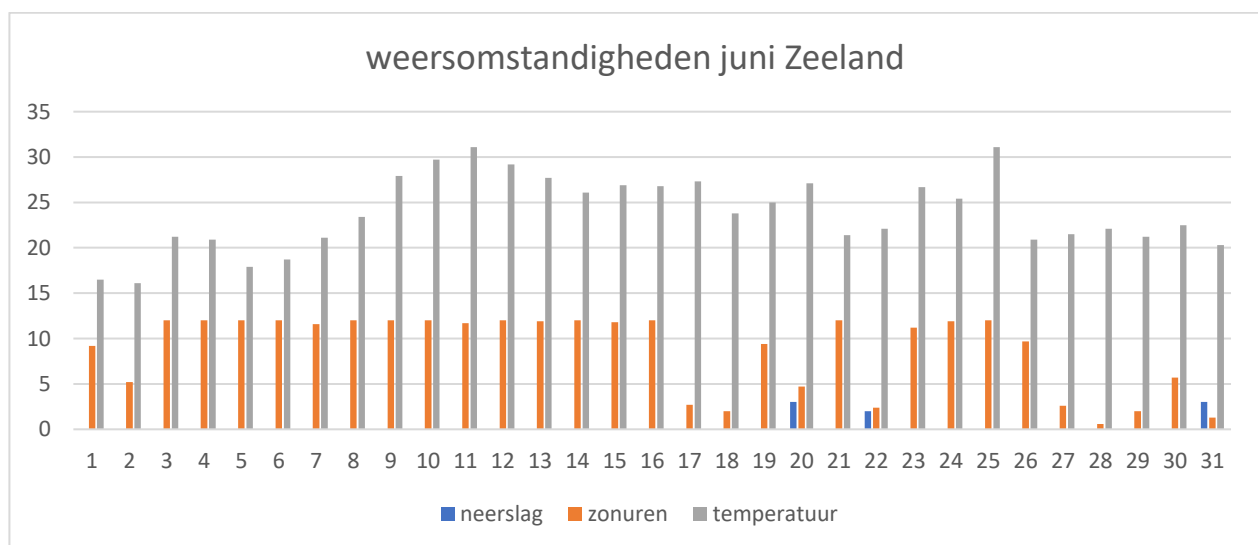
Tot op heden fluctueert het aantal broedgevallen in Nederland. Wel kunnen wij stellen dat de Bijeneter een vaste broedvogel is geworden in ons land. Limburg kent jaarlijks een broedgeval of broedgevallen. Om te spreken van een vast aantal broedgevallen is echter tot op heden in deze provincie niet het geval. Voorgaande jaren hebben Bijeneters gebroed in andere gedeelten van ons land. Wat wel opvalt is dat

midden Nederland tot op heden geen broedgevallen kent. Dit jaar hadden wij in Nederland 7 broedgevallen, waarvan er 1 gepreedeerd is.

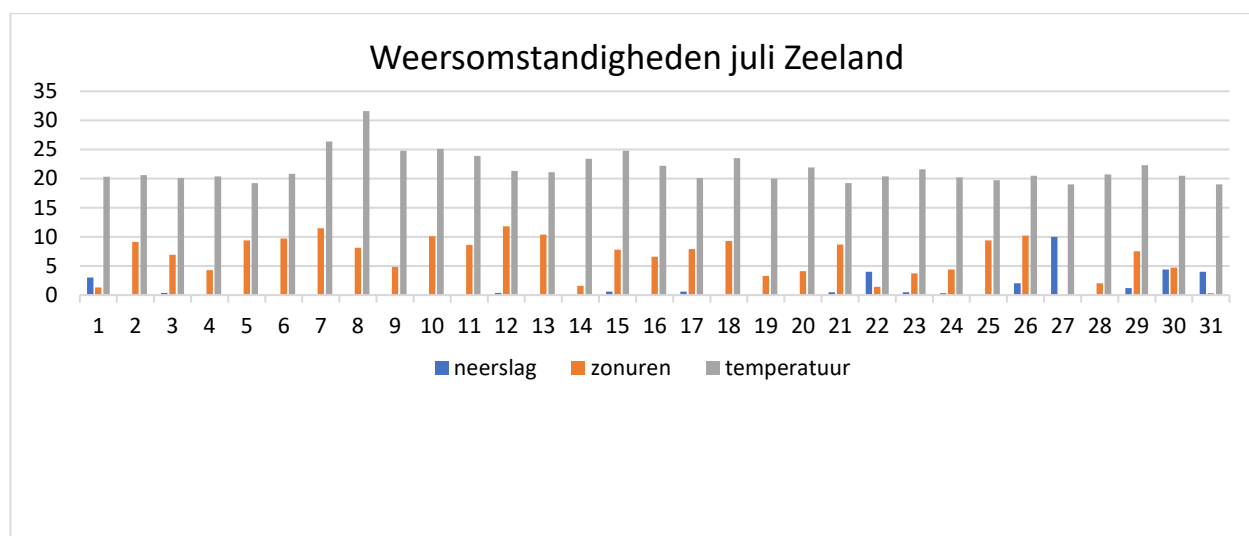

5.1 Broedgevallen Zeeland

In Zeeland werden later in het seizoen 3 broedgevallen gemeld. Het betrof een locatie waar voor het laatst in 2018 bijeneters een broedpoging hebben gedaan. Dit nest werd gepreedeerd door waarschijnlijk een vos. De jaren erna zijn er geen broedgevallen geweest op deze locatie tot dit jaar. In juni werden soms waarnemingen gedaan van een enkele Bijeneter. Men ging er echter vanuit dat er niet gebroed werd. In juli werden er echter 6 Bijeneters waargenomen die voedselvluchten uitvoerden naar een vaste locatie. Na een zoektocht werden er 3 nestlocaties aangetroffen. Dat geeft duidelijk aan dat de vogels tijdens de broedperiode een zeer opvallend gedrag vertonen. Een paartje bijeneters maakte gebruik van een wandje, dat in 2019 is aangelegd door een terrein-beherende instantie. Een ander paartje had zijn nest gemaakt in een klein wandje en nog weer ander paartje in een talud. Voor Nederland is dit de eerste keer dat de Bijeneters een talud gekozen hebben als nestplaats. Onbekend is hoeveel jongen er zijn uitgevlogen. Wel is bekend dat er na het broedseizoen een groot aantal Bijeneters zich in het gebied ophield. Maximaal werden er 30 exemplaren, waaronder ook jongen, geteld. Een woordvoerder van de terreinbeherende instantie meldde dat het mogelijk zou kunnen zijn dat elders in dit grote gebied nog meer Bijeneters hebben gebroed. Voor drie paartjes is het namelijk niet mogelijk om 24 jongen groot te brengen. Meer waarschijnlijk is dat uit een ander gebied bijeneters zich aangesloten hebben bij deze lokale Bijeneters.

De maand juni was zeer droog met veel zonuren. Vooral de eerste helft van juni scheen de zon bijna hele dagen onafgebroken. Alleen op 20,22 en 31 juni viel er wat neerslag van geen betekenis.

De maand juli kende redelijk veel zonuren. De eerste 3 dagen viel er wat neerslag van geen betekenis. Later in de maand en dan vooral op 27 juli regende het de hele dag.

5.2 Broedgeval Noord-Holland

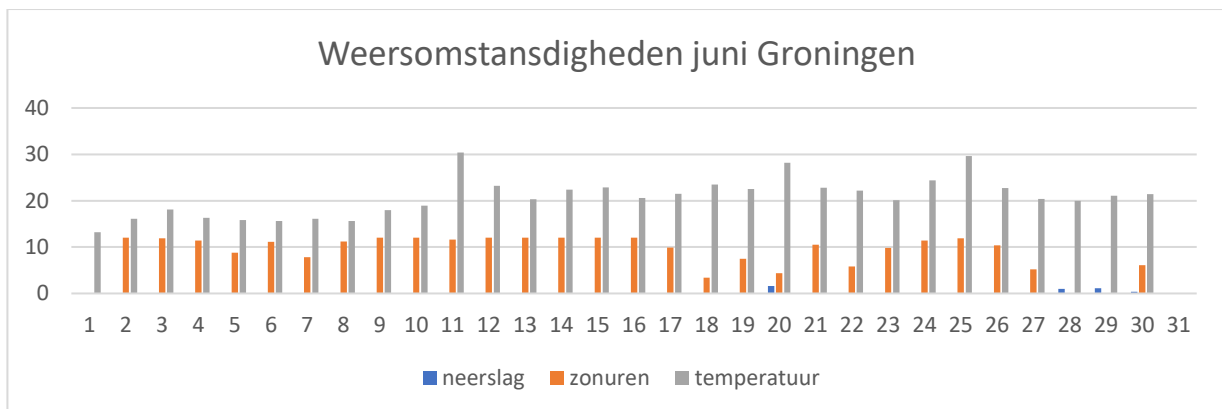
In 2014 was, voor zover bekend, het laatste broedgeval bij Santpoort. Helaas ging deze broedpoging verloren door predatie van de vos. In juli werden er vage berichten ontvangen van een bijeneter die zich ophield in een duingebied in Noord-Holland. Dit gebied is afgesloten voor het publiek. Alleen voor inventarisatiewerk wordt dit gebied bezocht. Af en toe werd er een waarneming van een Bijeneter gedaan door vogelaars. In eerste instantie werd hier niet gedacht aan een broedpaartje. Totdat later in het seizoen er twee bijeneters werden waargenomen. Er is toen gezocht naar een evt. nestlocatie. Die werd aangetroffen in een stuifwand. In juli werden er prooien naar de nestlocatie gebracht waardoor bleek dat er jongen aanwezig moesten zijn. Na verloop van tijd werden er echter geen waarnemingen meer gedaan. Bij nadere inspectie bleek het nest te zijn uitgegraven door waarschijnlijk een vos. Dit broedgeval is dus jammerlijk mislukt. Helaas is dit nu de tweede keer op rij dat de predatie een eind heeft gemaakt aan dit broedgeval in Noord-Holland. Doordat het broedgeval mislukt is, zijn de weersomstandigheden niet vermeld.

5.3 Broedgevallen Groningen

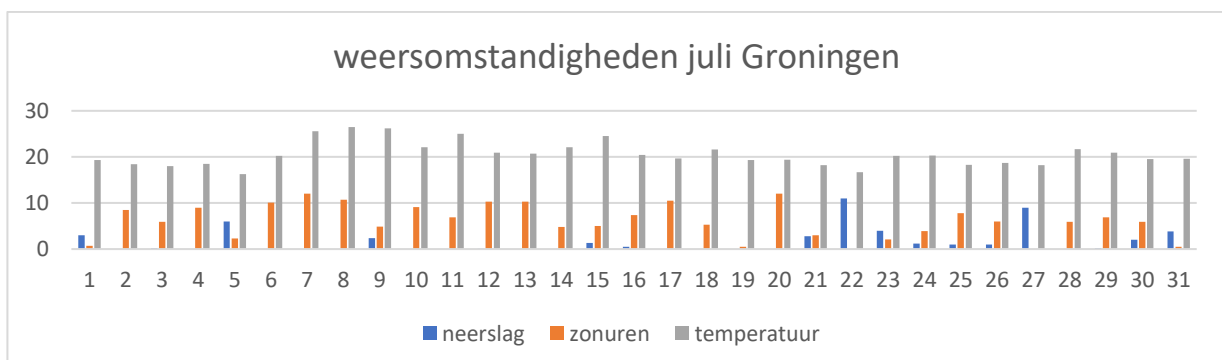
Wat later in het broedseizoen kregen wij meldingen van waarschijnlijk Bijeneters in Groningen. In eerste instantie ging het over meldingen van maar liefst 7 broedparen. Deze broedgevallen werden gelukkig strikt geheim gehouden. Ervaringen uit het verleden, toen op deze locatie ook Bijeneters hadden gebroed, lagen hieraan ten grondslag. Voor zover wij weten, heeft de terreinbeherende instantie in het verleden een nare herinnering overgehouden aan het bezoek van “vogelaars en fotografen”. De zeer terughoudende opstelling is dan ook zeer terecht. Na informatie te hebben ingewonnen, bleek het om 2 broedparen te gaan. Hoeveel jongen er zijn uitgevlogen is niet precies bekend, maar waarschijnlijk gaat het om 8 jongen. Op 14 augustus hebben ze dit gebied verlaten en zijn niet meer waargenomen. Bijzonder is, dat op 12 augustus een groep van 20 Bijeneters werd gemeld op een locatie die een stuk zuidelijker ligt. Evenals bovengenoemde broedgevallen in Zeeland en Limburg schijnen Bijeneters elkaar na het broedseizoen op te zoeken en dan nog enige tijd in de omgeving blijven rondzwerven.

Foto 5 Foto: Sjorst Streur

De maand juni was zeer droog te noemen. Op 20, 28 en 29 juni viel er wat neerslag.

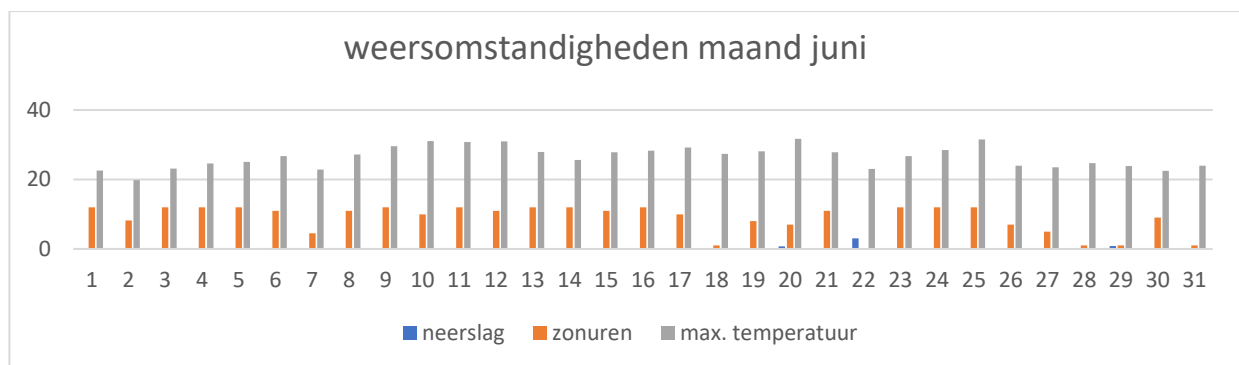

De maand juli kende enkele dagen met neerslag. Vooral op 22 juli regende het gedurende 11 uur. Op 27 juli viel er neerslag gedurende 8 uur. Groningen kende minder zonuren in vergelijking met de rest van Nederland.

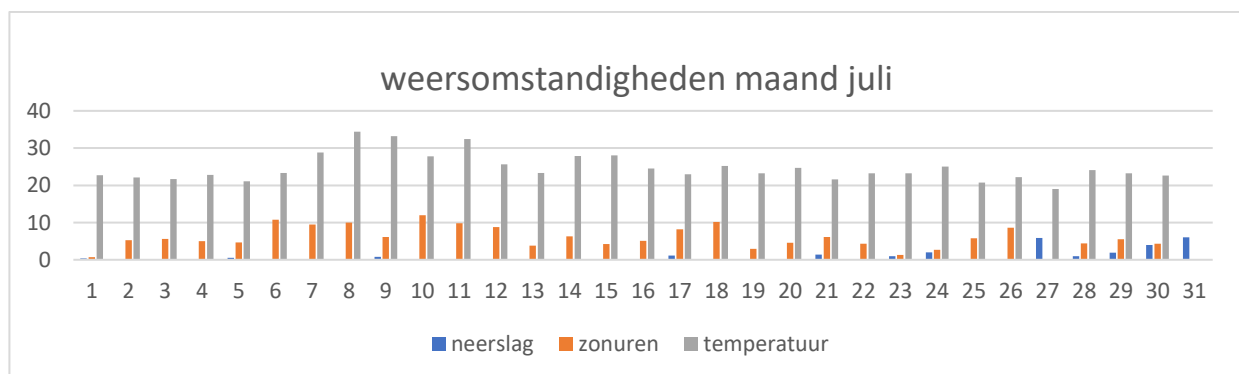
5.4 Broedlocatie Limburg

De eerste melding van Bijeneters kwam op 8 mei binnen. Er werden 3 Bijeneters waargenomen op de broedlocatie van de voorgaande jaren. Dit is een groot onoverzichtelijk gebied dat ontoegankelijk is voor publiek. Vanaf de buitenkant van het gebied is het niet mogelijk om het te overzien om een inventarisatie te doen wat betreft Bijeneters. De aanwezigheid van 3 Bijeneters zou kunnen duiden op zeker 1 broedpaar tot misschien 2 broedparen. De voorgaande jaren groeide het aantal Bijeneters na de eerste waarnemingen op deze broedlocatie. Iets later in het seizoen werden er dit jaar ook waarnemingen gedaan van 4 exemplaren. Dit jaar bleef de teller dus steken op maximaal 4 Bijeneters. Enkele bezoeken door onze contactpersoon gaf niet de indicatie dat er meer Bijeneters op de locatie rondzwierven. Wel werd een nestlocatie gevonden. Tijdens ons eerste veldbezoek op 14 juli is het hele gebied afgezocht. Maximaal werden 2 Bijeneters gezien. Dit betrof een paartje waarvan de nestlocatie al was vastgesteld. Later in het seizoen werden er nog een paar meldingen gedaan van 4 aanwezige Bijeneters. Op 20 en 21 juli is het gebied nogmaals bezocht. Daarbij werden er maximaal 2 Bijeneters waargenomen die voedselvluchten uitvoerden. De jongen stonden op het punt van uitvliegen. Ook is de hele locatie afgezocht maar het bleef bij 1 broedpaartje. Van de andere Bijeneters hebben wij geen waarnemingen meer gedaan. Deze zullen waarschijnlijk verder getrokken zijn of wij hebben ondanks de veldbezoeken toch een paartje gemist.

In een ander gebied in Limburg zijn in mei ook waarnemingen gedaan van Bijeneters. Dit gebied is op 21 juli bezocht en er is gekeken naar de aanwezigheid van Bijeneters. Echter werden er geen Bijeneters aangetroffen. Bijzonder is dat net over de grens in Duitsland al enkele jaren Bijeneters broeden. Onze verwachting is dan ook dat wij hier in de toekomst waarschijnlijk broedgevallen kunnen aantreffen.

Op 22 en 29 juni viel er wat regen van geen betekenis

Op het eind van de maand was er overdag wat neerslag

Foto 6 Niet altijd is een hoge steilwand nodig

6 Resultaten Duits grensgebied

Al jaren wordt het grensgebied nauwlettend in de gaten gehouden op de aanwezigheid van broedgevallen van de Bijeneter. Doordat het gebied grenst aan het gebied waar in Nederland Bijeneters broeden, lijkt het ons vanzelfsprekend dat dit van invloed kan zijn op de Nederlandse populatie.

Op 14, 21 en 22 juli zijn er bezoeken gebracht aan de broedlocaties waar vorig jaar Bijeneters hebben gebroed. In 2022 werden hier 10 broedgevallen op 3 verschillende locaties aangetroffen. Op 7 mei werden er waarnemingen gedaan van Bijeneters in dit gebied. Tijdens ons eerste bezoek zijn bijeneters op twee locaties vastgesteld. Wegens tijdgebrek konden wij niet alle locaties afzoeken. Dit is gebeurd op 21 en 22 juli. Op drie locaties troffen wij 1, 5 en 2 broedparen aan. De meeste nesten waren succesvol omdat bij alle nesten prooien werden aangevoerd en bij de meeste nesten de jongen zich al in de nestgang lieten zien en op het punt van uitvliegen stonden.

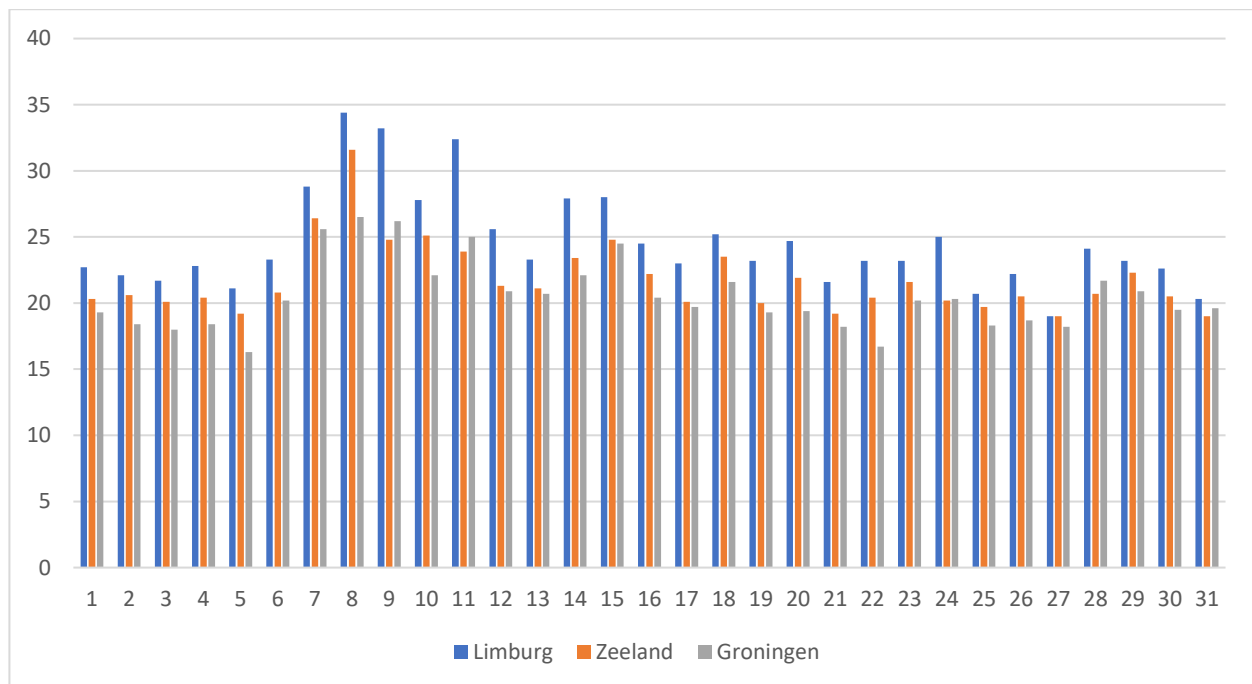
7 Resultaten België

Voorgaande jaren werden er broedgevallen gemeld uit de provincie Luxemburg. Ook dit jaar zijn er weer broedgevallen geweest op deze locatie. Ook Vlaanderen kende dit jaar een broedgeval op een bouwterrein. Helaas werd kort voor het uitvliegen van de jongen dit nest gepredeerd. Het vermoeden bestaat dat in België op meer plaatsen en dan vooral groeves (die nog in werking zijn) Bijeneters broeden. Gegevens ontbreken tot nu toe. Als wij die alsnog ontvangen zullen wij die later vermelden. Tot op heden zijn er geen meldingen geweest van broedgevallen in België in het gebied dat grenst aan Nederland en dan met name aan Limburg.

8 Waarom broeden al jaren Bijeneters in Limburg?

In eerst instantie is deze vraag makkelijk te beantwoorden. De temperaturen zijn in deze regio van Nederland net iets hoger in vergelijking met de rest van Nederland. De Bijeneter is een warmte minnende soort. Klimatologisch gunstige gebieden zullen als eerste bezet worden door deze vogels. Dit is duidelijk te zien in ons buurland Duitsland. Als eerste werden gebieden met veel zonuren, redelijke temperaturen en een vrij droog klimaat tijdens de zomer als broedgebied ingenomen. In Nederland liggen de temperaturen in Limburg hoger dan bijv. in het noorden. Het ligt dus voor de hand dat wij de vestiging van Bijeneters in dit gebied kunnen verwachten.

Vergelijking van de maximum temperaturen in juli in Nederland waar Bijeneters dit jaar geslaagde broedgevallen hadden. Duidelijk is te zien dat de temperaturen in Limburg hoger liggen dan Zeeland en Groningen.

Dit jaar waren er langs de kust meer broedgevallen dan in Limburg. Ondanks de goede broedresultaten van vorig jaar in Limburg en het Duitse grensgebied waren er dit jaar minder broedgevallen. Dit is opmerkelijk te noemen. De temperaturen in Zuidoost Nederland zijn zoals de bovenstaande grafiek weergeeft, beduidend hoger dan bijv. Noord-Nederland. Klimatologisch gezien zou je verwachten dat de Bijeneters de meest gunstige gebieden van Nederland verkiezen om te broeden. Dit jaar was dit niet het geval. Al jaren is bekend dat groepen Bijeneters vanuit het zuiden langs de kust naar het noorden trekken met af en toe ook broedgevallen. Waarom er toch geen toename is te bespeuren van het aantal broedgevallen in Zuid-Oost Nederland is tot op heden niet verklaarbaar. Een reden zou kunnen zijn dat de Bijeneters het aangrenzende gedeelte van België en dan met name de Ardennen tijdens de trek mijden. Een andere en meer voor de hand liggende reden is dat de populatie in Zuidoost Nederland afhankelijk is van de ontwikkelingen van de populatie in Duitsland en dan met name in het gebied van Rheinland Pfalz en Nordrhein Westfalen.

In Duitsland zijn 80 Bijeneters uit o.a. Sachsen-Anhalt uitgerust met een geolocator en hieruit kwam naar voren dat de vogels in West-Afrika overwinteren (artikel 16-11-2014 werkgroep Bijeneters Nederland). Interessant is te weten hoe de trek in tijdsduur verloopt naar het noorden. Wij gaan ervan uit dat de Bijeneters, die langs de kust naar het noorden trekken, via Spanje, Frankrijk en België ons land bereiken. Aannemelijk is ook dat de Bijeneters, die in Zuid-Oost Nederland broeden, via Duitsland ons land bereiken

en dus een andere trekroute hebben. Het volgen van Bijeneters, die voorzien zijn van een geolocator, zal antwoord geven op deze vragen.

9 De jongenfase

In de literatuur wordt de broedduur van Bijeneters met 22-25 dagen aangegeven. De jongen verblijven ongeveer een maand in het nest om dan uit te vliegen. Om deze tijdsduur van het broeden precies aan te geven is voor Bijeneters in de vrije natuur natuurlijk moeilijk. Dit geldt ook voor hoelang de tijdsduur is tussen het uitkomen van de eieren en het uitvliegen van de jongen. In de literatuur zijn hierover diverse verschillende meldingen gedaan. Door langdurige observaties tijdens diverse dagen kan men een inschatting maken wanneer er wordt begonnen met het broeden. Hetzelfde geldt voor wanneer de jongen uit het ei zijn gekropen. Het vaststellen van het aantal uitgevlogen jongen kan alleen maar door enkele hele dagen te gaan posten. Wanneer er slechts een paar nesten aanwezig zijn, kan men na het uitvliegen van de jongen een redelijk goed beeld krijgen van het aantal. Wanneer er echter meerdere nesten op één locatie aanwezig zijn, wordt het tellen van het aantal uitgevlogen jongen moeilijker.

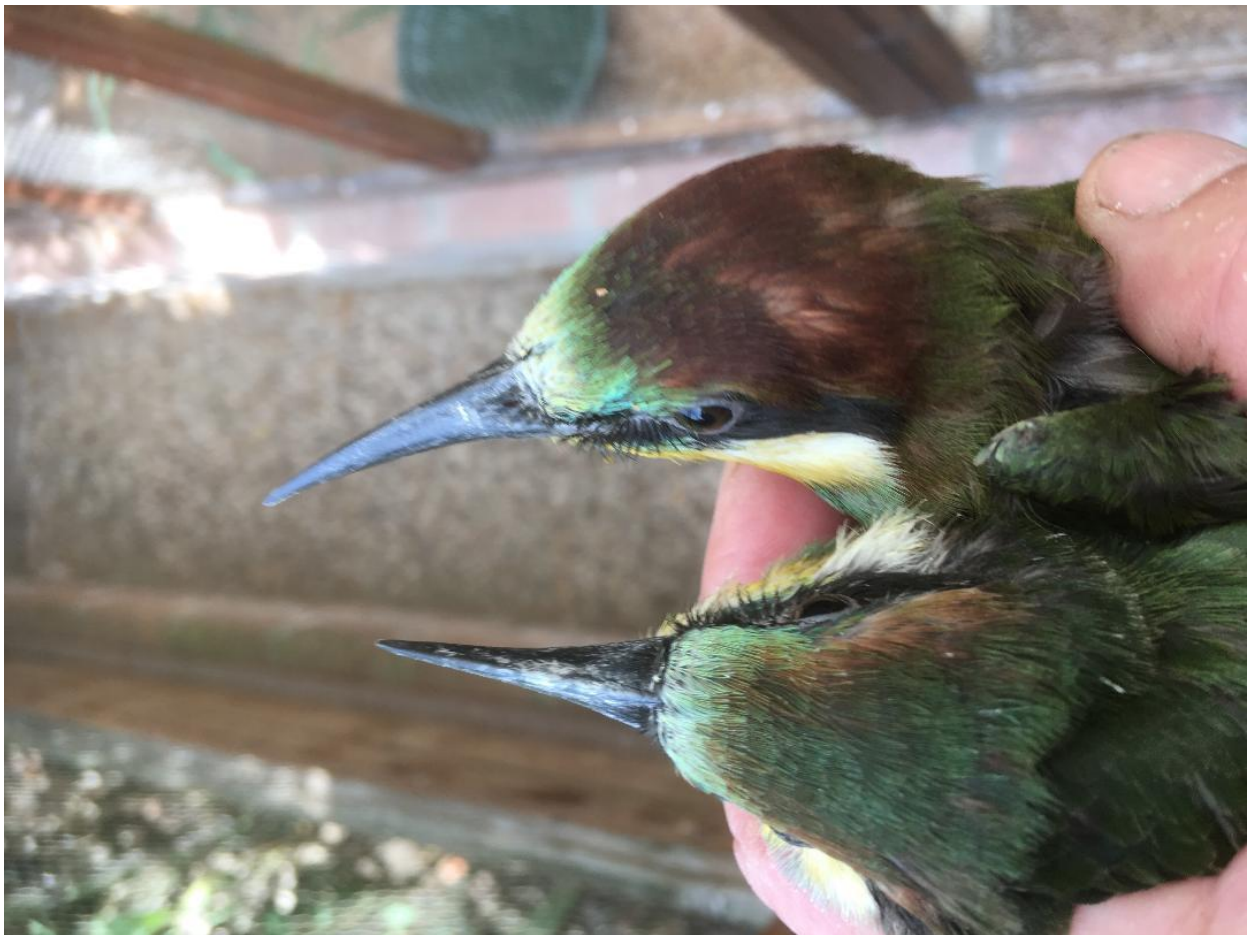

Foto 7 Verschil jonge bijeneters, onder een vrouwtje en boven een mannetje (foto Lou Megens)

10Aantal uitgevlogen jongen in Nederland

Zoals hierboven beschreven is het soms onmogelijk om het juiste aantal uitgevlogen jongen aan te geven. In sommige gevallen kan men echter door de nog een paar dagen aanwezige groep Bijeneters in de buurt van de nestlocatie het aantal jongen vaststellen. Het vaststellen van het aantal volwassen vogels tijdens het

broedseizoen en het aantal bewoonde nesten is een vereiste. Meermalen komt het voor dat er helpers aanwezig zijn die zelf niet broeden. Door het vaststellen van het aantal volwassen vogels en de bewoonde nesten krijgt men een overzicht of er helpers aanwezig zijn. Helpers kunnen vogels zijn die vorig jaar zijn uitgevlogen, volwassen vogels die niet tot broeden zijn gekomen of waarvan hun broedsel is mislukt.

In Groningen waren twee broedparen aanwezig. Nadat de jongen uitgevlogen waren, hield de groep Bijeneters zich nog een aantal dagen op in de regio. Meldingen waren er van maximaal 12 exemplaren. Dat geeft aan dat er maximaal 8 jongen zijn grootgebracht. In een later stadium werd er zuidelijker een grotere groep waargenomen. Waar deze Bijeneters vandaan kwamen is onbekend.

Vanuit Zeeland en Limburg zijn geen duidelijke meldingen binnengekomen waarvan je het aantal uitgevlogen jongen kunt afleiden. Tijdens ons bezoek aan Limburg stonden de jongen op het punt van uitvliegen. De hoeveelheid jongen konden wij niet vaststellen. Ook in Zeeland werden waarnemingen gedaan van Bijeneters met jongen die in de regio werden gezien. Ook hier is het aantal uitgevlogen jongen onduidelijk. Maar zeker waren twee broedsels succesvol.

Foto 8 Foto Martin Roemer

11 Bijzondere waarneming

Op 5 augustus werd er een groene bijeneter waargenomen in het Fochteloërveen. Dit trok veel belangstelling en haalde het nieuws in verschillende media. In de jaren 1961, 1998, 2010 en 2011 werd deze vogel ook in Nederland waargenomen.. Deze bijzondere dwaalgast doet af en toe Nederland aan. Op 16 september (voor de Europese Bijeneter bijzonder laat in het seizoen) werd op Rottumerplaat wederom een groene bijeneter waargenomen. Normaal komen deze vogels in Noord-Afrika en van Egypte tot Centraal-Azië voor. Vooralsnog blijft deze vogel een zeer bijzondere verschijning in Nederland.

Foto 9 Groene Bijeneter produceert braakbal (Foto Jan Schuurs)

12 Terugblik en vooruitzicht

De weersomstandigheden waren gunstig voor de Bijeneters. In totaal hadden wij 7 broedgevallen in Nederland en 8 broedgevallen in het Duitse grensgebied. Van het merendeel van de nesten zijn jongen uitgevlogen. Van één nest is bekend dat de jongen zijn gepreedeerd door waarschijnlijk de vos. Samenvattend kijken wij terug op een geslaagd broedseizoen.

Doordat er dit jaar niet alleen in Limburg broedgevallen waren, is het aannemelijk, dat het komende seizoen ook weer op andere locaties in Nederland broedgevallen worden aangetroffen. Wel is gebleken dat de verspreiding in Nederland onvoorspelbaar is. Bij geslaagde broedgevallen is de kans wel groot dat ze het komende seizoen terugkeren naar de broedlocatie van vorig jaar. De maand mei zal uitsluitsel geven.

Mocht u in 2024 of de jaren er opvolgend Bijeneters waarnemen, dan zien wij graag de meldingen ervan binnenkomen via info@bijeneters.nl.

13 Dankwoord

Door de medewerking van diverse personen hebben wij dit jaar weer een duidelijk beeld van de Bijeneters in Nederland. Wij willen dan ook onze dank uitbrengen aan de terreineigenaar, die ons de mogelijkheid heeft gegeven om ons onderzoek te verrichten. Ook willen wij onze dank uitbrengen aan de contactpersonen Paul Evers, Nicky Hulbosch, Patrick Lemmens, Anja van Halbeek en Werner Landewee die ons regelmatig van informatie hebben voorzien. Verder willen wij onze dank uitbrengen aan de heren Luc Knijnsberg, Marcel Klootwijk, Ruud Brouwer, Jan Schuurs en Lou Megens voor hun medewerking. Daarnaast willen wij Vogelbescherming Nederland (die het project financiert), SOVON, Frank Majoor en Waarneming.nl en iedereen, die hun waarnemingen hebben doorgegeven, bedanken voor hun medewerking.